

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทาง“ฮิต ๑๒” ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก (สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว) โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาประเพณี ฮิต ๑๒ ของชาวลาวในเมืองปากเซ
๓. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทางฮิต ๑๒ ของชาวพุทธลาวใน เมืองปากเซ

แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research), การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research), เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙, และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง, เอกสารทางวิชาการต่างๆ และหนังสือที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับฮิต ๑๒ รวมไปถึงการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research), การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว เพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการ และ ครอบคลุมนำมาศึกษาเพื่อความเข้าใจในปัญหาที่ถูกต้องได้สมเหตุสมผลทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ ฮิต๑๒ ในเมืองปากเซได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยในหัวข้อดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยจำแนกออกเป็น ๓ ส่วน ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การดำเนินชีวิต หมายถึง การที่คนเรามีกิจกรรมหรือพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายและมีคุณค่า ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น โดยมีการเชื่อมโยงกับคนอื่น กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของตน ซึ่งมักจะมีความรักความผูกพันเป็นเหตุผลสำคัญ และมีกระบวนทัศน์หรือวิธีคิด ความเชื่อ ความศรัทธา การให้คุณค่าหรือความหมายต่อสิ่งต่างๆ เป็นแก่นหรือหลักยึดเป็นผลให้พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับว่าบุคคลและสังคม ส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบวิธีการของบุคคลหรือสังคมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ว่าเป็นสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ระหว่างสังคมในเมืองกับสังคมชนบท แต่การดำรงชีวิตมนุษย์นั้นสิ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตคือ ปัจจัย ๔ ที่เราทุกคนรู้จักกันดี นั่นก็คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่

อาศัย และ ยารักษาโรค เป็นสิ่งที่จำเป็นมากต่อการดำรงชีวิตหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคมได้แก่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในรูปแบบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นั้นล้วนแต่จะมุ่งให้พุทธบริษัททั้งหลายได้รับรู้เข้าใจในหลักธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น สังคหวัตถุ การปฏิบัติธรรม หัวใจพระพุทธศาสนา เว้นจากการทำชั่ว และ มุ่งทำดี ความรักความเมตตา การสงเคราะห์กัน ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นแนวทางในการเนนชีวิตของชาวพุทธศาสนิกชน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ เพื่อความดับทุกข์ และเพื่อความสุข เพื่อให้เข้าใจความจริงของชีวิต เพื่อให้เกิดปัญญา และเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งแท้ตลอดเมื่อเรามีความเข้าใจระดับทางโลกแล้ว ยิ่งควรมีความรู้หรือทำความเข้าใจอีกอย่างหนึ่งนั่นก็คือความรู้ระดับโลกุตระธรรม จะได้มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ติงามและถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ประโยชน์ของการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วยดังนี้คือ ประโยชน์ขั้นต่ำได้แก่ ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ความปกติกาย วาจา ใจ การคล้อยตามบัณฑิตผู้เจริญด้วยคุณธรรมทั้งหลาย ความสดับรับฟังที่อ้างเหตุผลเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา การประพฤติปฏิบัติตามธรรม ความมีใจไม่ห่อหุ้มต่อสู้กับอุปสรรคชีวิตของตน ประโยชน์ชั้นกลาง ทัฎฐธัมมิกัตถะประโยชน์ คือประโยชน์ในชีวิตนี้หรือประโยชน์ปัจจุบัน ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ เป็นต้น สัมปรายิกัตถะประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์เบื้องหน้าได้แก่ คุณธรรมความดีงามมีความใฝ่ธรรม รักคุณภาพชีวิตและความเจริญงอกงามของจิตใจ ประโยชน์สูงสุด การฝึกฝนซึ่งปรารถนาถึงความเพียร การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่น หรือประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งประโยชน์เหล่านี้จะหมุนเวียนกลับมายังบุคคลผู้ปฏิบัติ และเมื่อบุคคลอื่นสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนและเผยแพร่ขยายไปเรื่อยๆ ก็จะทำให้สังคมสงบ รวมถึงมนุษยชาติมีความสันติสุขด้วย

ดังนั้น การดำเนินชีวิตของชาวพุทธบริษัททั้งหลายนั้นจึงเป็นไปตามทางของหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตที่ทรงคุณค่า

๕.๑.๒ ประเพณี ฮีต ๑๒ ในเมืองปากเซแขวงจำปาสัก

คำว่า “ฮีต” หรือ “รึด” หรือ “จารีต” ประเพณี” หมายความว่า “ประเพณี อันเนื่องด้วยศีลธรรมซึ่งคนส่วนรวมถือกันว่ามีค่าแก่สังคมใครประพฤติฝ่าฝืนหรือดเว้นไม่กระทำตามที่กำหนดไว้ถือว่าผิดเป็นชั่ว” ฮีต ๑๒ ของชาวลาว หรือ ชาวเมืองปากเซเป็นฮีตที่บริสุทธิ์เป็นเรื่องของความเชื่อในพระพุทธศาสนาและเป็นประเพณีพื้นบ้านที่สมาชิกในสังคมจะได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญประจำทุกๆ ปีของเดือนและรอบปีนั่นเอง

ประเพณีฮีต ๑๒ ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสักยังคงดำเนินและปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวเมืองปากเซและพระสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองปากเซ และพื้นที่ต่างๆ ในแขวงจำปาสัก โดยมีรูปแบบและวิธีการปฏิบัติอาจจะแตกต่างกันไปเล็กน้อยตามแต่ละพื้นที่ แต่โดยรวมแล้วยังคงรักษา ฮีต ๑๒ เอาไว้เป็นอย่างดีทั้งนี้การประสานสมทบกันระหว่างบ้านกับวัดยังคงมีใกล้ชิดกันอย่างสนิทแน่น ฮีต ๑๒ ในเมืองปากเซ ยังได้มีการประยุกต์ให้เข้ากับสภาพของสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี อีกด้วย

ซึ่งประเพณีฮีต ๑๒ ที่พบเห็นส่วนมากก็คือการทำบุญในแต่ละเดือนนั่นเอง ประชาชนชาวเมืองปากเซ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่นับถือศาสนาพุทธกันอยู่แล้ว ฉะนั้นการอนุรักษ์ ฮีตครองประเพณีนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากซึ่งพระสงฆ์เองก็ได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้ามาเผยแผ่โดยการยึดหลักของธรรมะ และเพิ่มเติมในเรื่องของเทคนิคการเผยแผ่เข้าไปในงานบุญต่างๆ เพื่อจะให้ประชาชนที่มาร่วมกันทำบุญในฮีต ๑๒ นี้ได้รู้ซึ่งถึงหลักธรรมด้วยเพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประเพณีฮีต ๑๒ นอกจากจะเป็นประเพณีที่ทำกันประจำแล้วอีกอย่างหนึ่งที่ชาวเมืองปากเซปฏิบัติกันคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ และเป็นการสนับสนุนให้คนในสังคมมีความสามัคคีกันมากขึ้นด้วย และ ฮีต ๑๒ ยังมีส่วนในการดำรงพระพุทธศาสนาเอาไว้ให้คู่กับสังคมอีกด้วย

๕.๑.๓ การดำเนินชีวิตตามแนวทางฮีต ๑๒ ของชาวพุทธลาวใน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

การดำเนินชีวิตของชาวพุทธลาว ในเมืองปากเซ มีความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับ ฮีต ๑๒ เป็นอย่างมาก ซึ่งชาวเมืองปากเซที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเศรษฐกิจและเกษตรกรรม ตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้ง ซึ่งในความเชื่อต่อการดำเนินชีวิตที่มีความผาสุกและเจริญรุ่งเรืองเกิดขึ้นให้แก่ครอบครัวและบ้านเมืองก็ต้องมีการประกอบพิธีกรรม มีการเซ่นบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และร่วมทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนาด้วยทุกๆ เดือนในรอบปีนั้นมีการจัดงานบุญพื้นบ้านประเพณีพื้นเมืองกันเป็นประจำ จึงได้ถือประเพณี ๑๒ เดือนเรียกกันว่า ฮีต ๑๒ ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งชาวเมืองปากเซเอง ได้ยึดถือเอาหลักการที่ปฏิบัติกันมานั้น เป็นหลักในการดำเนินชีวิต คติความเชื่อในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เกี่ยวพันกับการเกษตรกรรม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจต่อการดำรงชีวิตชาวเมืองปากเซและเขตพื้นที่อื่นๆ จึงมีงานบุญพื้นบ้านมากมายจนได้ชื่อว่าเป็นภูมิภาคที่มีงานประเพณีพื้นบ้านมากที่สุดในประเทศลาว ฮีต ๑๒ เดือนหรือประเพณี ๑๒ เดือนนั้น ประชาชนชาวเมืองปากเซร่วมกันประกอบพิธีนับแต่ต้นปี ซึ่งปฏิบัติกันมาทุกๆ ปี

ชาวเมืองปากเซมีความเชื่อในประเพณีฮีต ๑๒ เป็นอย่างยิ่งเพราะว่าฮีต ๑๒ นั้นเปรียบเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตโดยขาดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นในการดำเนินชีวิตในด้านการศึกษาตลอดถึงคำสั่งสอนจากครูอาจารย์ ก็จะมีการกล่าวถึง ฮีต ๑๒ ซึ่งเปรียบเหมือนเป็นคติเตือนใจทุกคน ฉะนั้นฮีต ๑๒ จึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อในฮีต ๑๒ ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในเมืองปากเซดังนี้

๑) ด้านความเชื่อ ประชาชนชาวเมืองปากเซ มีความเชื่อว่า ฮีต ๑๒ เป็นประเพณีที่ดีงาม เพราะมันเปรียบเสมือนระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางที่ดี เช่น บุญพระเวส ประชาชนมีความเชื่อว่า การทำบุญให้ทานจะทำให้คนไปเกิดในเมืองสวรรค์ เพราะฉะนั้น ประชาชนชาวเมืองปากเซ จึงยึดถือ บุญพระเวสเป็นบุญที่สำคัญและเป็นบุญประจำปีทุกๆหมู่บ้านที่จัดขึ้นเป็นประจำ

๒) ด้านการปฏิบัติ เมื่อประชาชนชาวเมืองปากเซมีความเชื่อ ในประเพณีฮีต ๑๒ พวกเขา ก็ได้ปฏิบัติตามโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำหน้าพาทาง ในการเป็นแบบแผนขึ้นนำอบรมสั่งสอนให้ถูกต้องตามฮีตครอง เช่น บุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเตรียมทำกับข้าวอาหารหวานคาว มีความเชื่อ ซึ่งได้ปฏิบัติกันมา เมื่อได้อาหารที่มาแล้วก็เอามาวางไว้ตามกำแพงวัดบ้าง ต้ายวัด ในต้นไม้ใหญ่บ้าง ก็เพื่อว่าญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วจะมารับส่วนบุญ หรือ อาหารที่ตนวางไว้ ก็ได้ปฏิบัติกัน ชาวบ้านก็ได้ปฏิบัติจนมาถึงปัจจุบัน

๓) วิถีชีวิต ประชาชนชาวเมืองปากเซก็มีอาชีพ หลายรูปแบบ เป็นราชการบ้าง แม่ค้าชาวขาย เป็นพนักงานทหาร ตำรวจ แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านก็ยังได้ใช้ชีวิตตามฮีตครองประเพณีตามเดิม เพราะ ก็ยังได้ทำบุญตักบาตร ตามวาระโอกาสตามความสะดวกของตน ยังรักษาความสามัคคีได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้แล้วประเพณีฮีต ๑๒ ยังมีบทบาทในการการพัฒนาชุมชนและเป็นผู้นำความสามัคคีมาสู่สังคม สามารถชักชวนผู้คนเข้ามาวัดพุทธศาสนาได้ และยังสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคม สังคมสงเคราะห์ เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ป้องกันปัญหาอาชญากรรม ส่งเสริมสัมมาอาชีพ การบริการสังคม และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

๕.๒. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทาง “ฮิต ๑๒” ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ผู้นำทุกระดับในการปกครองควรให้ความสำคัญกับประเพณีฮิต ๑๒ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ฮิตครองเอาไว้ให้คู่กับสังคมลาว
- ๒) คณะประจำแขวงจำปาสักทั้งฝ่ายฆราวาสและฝ่ายสงฆ์ ควรจัดให้มีการตั้งศูนย์เปิดอบรม เยาวชนให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ประจำพื้นที่ และเปิดกว้างการเผยแพร่ตามสถานศึกษา และสถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยทุกแห่ง ทั้งภาครัฐและเอกชน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- ๑) ควรนำวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานบุญประเพณี ฮิต ๑๒ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมในแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชนและสังคม
- ๒) ควรนำเทคโนโลยี มาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและเผยแพร่เกี่ยวกับงานประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติเอาไว้ให้กับคนรุ่นหลัง
- ๓) ควรมีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับงานบุญประเพณี ฮิต ๑๒ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นการเปิดกว้างให้กับบุคคลอื่น ได้นำไปศึกษาเรียนรู้

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะในพื้นที่วิจัย

- ๑) คณะสงฆ์ในเมืองปากเซควรจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีฮิต ๑๒ เพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับประชาชน
- ๒) พระสงฆ์ ควรมีบทบาทส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดทำงานบุญประเพณีฮิต ๑๒ ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น

๕.๒.๔ ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยต่อ

- ๑) ศึกษาวิจัยความเป็นมาของประเพณีฮิต ๑๒ ในพื้นที่ต่างๆของแขวงจำปาสักเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความแตกต่าง
- ๒) ศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ประเพณีฮิต ๑๒ ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตชาวพุทธลาว
- ๓) ศึกษาวิจัยบทบาทของคณะสงฆ์ที่มีต่อประเพณีฮิต ๑๒ และเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา